

Lingvistik II - Inledning till syntax och morfologi, ord, ordklasser, lexikon

Dagens föreläsning kommer att ta upp:

- Inledning till morfologi och syntax
  - Modell av språklig kompetens
- Det mentala lexikonet
- Ord
- Ordklasser
  - Öppna ordklasser: substantiv, verb, adjektiv, adverb
  - Slutna ordklasser: pronomen, artiklar, räkneord, konjunktion/subjunktion, preposition

Inledning till morfologi och syntax

I föregående föreläsning delades det språkliga systemet upp i olika moduler beroende på den typ av språklig kunskap som innefattas. De olika språkljuden och hur de kombineras till betydelselement (morfem) behandlas inom FONETIK/FONOLOGI; de olika betydelselementen och hur de kombineras till oberoende språkenheter (ord) är del av LEXIKON/MORFOLOGI. Principerna för hur ord byggs ihop till större strukturer som fraser och satser ingår i SYNTAXEN. Slutligen ingår i SEMANTIKEN kunskapen om de enskilda morfemens betydelse och principerna för hur morfemens betydelse tillsammans med deras syntaktiska relationer bildar satsers betydelse.

Dock har vi sagt lite om hur varje om hur man tänker sig att de olika modulerna är beskaffade eller på vilket sätt de interagerar för att möjliggöra språklig produktion och förståelse. Figur 1 illustrerar en modell som används inom vissa språkvetenskapliga teorier (Chomsky 1995)

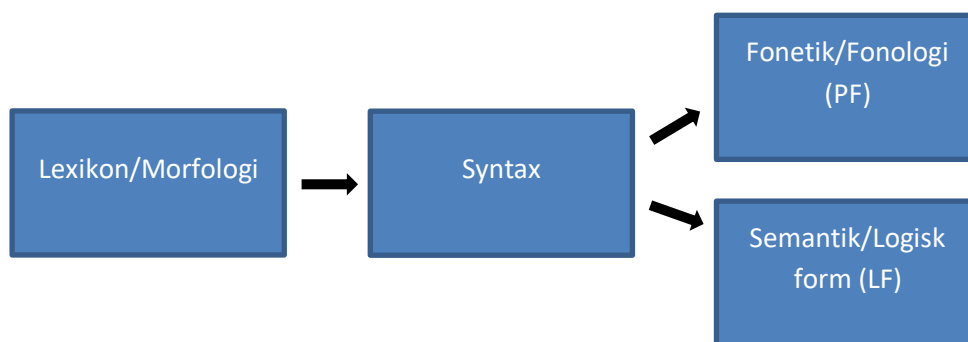

Figure 1. Modell av språklig kompetens

I den här modellen tillhandahåller lexikon och morfologi de ord som kombineras i syntaxen till en grammatisk struktur som var för sig används av fonetik/fonologi och semantiken. Den förra för att förmedla en fonologisk representation, det språkliga yttrandet, och den senare för att förmedla en semantisk/betydelse representation.

Lexikonet är tänkt att innehålla egenskaperna hos de grundläggande morfologiska elementen, medan morfologin är genererande, t.ex. innehåller lexikonet morfem så som 'lögn' och '-aktig' som genom morfologiska processer bildar 'lögnaktig'. Vi kan då generera kombinationer som inte tidigare använts men som bygger på lexikalt lagrade morfem och morfologiska regler, så som

1. " Brave " är på det sättet en atypisk Pixarfilm och tämligen **disneyaktig**, men nog så trevlig och tanke t
2. ...den syntpopppande smörslagersångaren Theo Hutchcraft verkade mera komfortabel i sin roll som en **Dracula-aktig** sexsymbol .
3. För en verkligen speciell upplevelse ska man testa Equinoxe , en fransk vaniljmousse med **saltaktig** smörkola ovanpå krossade kanelkakor .

En central skillnad mellan lexikon och genererande principer är att kopplingen mellan form och betydelse är helt konventionaliserat i lexikonet medan den är systematisk och byggd på universella principer i genererande moduler som morfologi och syntax.

Språkets principer är universella (Universal grammar)

Idén bakom ”den universella grammatiken” är antagandet att alla mänskliga språk bygger på samma underliggande principer och att det därför är möjligt att beskriva dessa underliggande principer i en universell grammatik. Lingvistens bör därför inte bara studera enskilda språk men också göra komparativa studier mellan språk för att utröna likheter och skillnader som utgör basen för den universella grammatiken. Dessa generella principer antas beror på egenskaper hos språket som antas vara biologiskt medfödda.

De universella principerna för språk begränsar hur ett språk kan se ut och gör att barn kan lära sig alla språk.

Inget språk bildar frågor genom att vända på följden av ord.

Lasse lagar sin bil.
*Bil sin lagar Lasse.

Skillnaden mellan språk förklaras genom skillnad i fonetik/lexikon/morfologi och parametrisk variation, t.ex. ordningen mellan verb och objekt. En av skillnaderna mellan svenska och japanska kan då förklaras med svenska är VO medan japanska OV.

äta ett äpple
ringo-o tabe-ru (japanska)
'äpple' 'äta'

Det mentala lexikonet

Om det mentala lexikonet lagrar de primära betydelsebärande elementen i språket, hur tänker man sig då att den fungerar och hur är den organiserad. Vi kan göra vissa grundläggande observationer:

- Individens har ett finit antal ord
- Ordens form är konventionaliserad
- Lexikonet kopplar form till betydelse

Finit lexikon

Uppgifterna om hur många ord en vuxen talare har i sitt lexikon varierar men i engelsk litteratur ligger det runt 30.000 medan siffran för svenska brukar ligga högre, ca 50.000. Exakta siffran är mindre intressant än att lexikonet är finit.

Kopplingen form-betydelse är konventionaliserad

Ser vi över alla språk i världen ser vi att samma begrepp har helt olika form. Formen bygger mer på fonetiska/fonologiska faktorer än kopplingen till betydelse. Ordet för t.ex. 'ko' varierar mellan språk och språkgrupper 'vache' (franska), 'lehmä' (finska), 'ayelada' (grekiska), 'ngombe' (kikuyu).

Kopplar form och betydelse

En central funktion för lexikonet är att koppla form till betydelse. När vi lär oss nya ord är det oftast kopplingen mellan form och betydelse vi fokuserar på. Dock lär vi oss även annan information kopplad till ett nytt ord, så som ordklass, syntaktisk information och dess relation till övriga element i lexikonet. Hur kan vi organisera detta?

Radford et al (2009) beskriver en modell föreslagen av psykolingvisten Pim Levelt. Här är den förlingvistiska KONCEPTUELLA REPRESENTATIONEN kopplad till lexikal information, dels till den lexikala enhetens FORM och dels till dess BETYDELSE, vilka i sin tur är kopplade. På det sättet kan vi tänka oss att kopplingen mellan koncept och form är likartad i alla språk. Tillgängligheten till form oberoende av betydelse, samt kopplingar mellan lexikala enheter kan visas genom att vi kan svara på frågor så som:

- Vad rimmar på 'figur'?
- Vad är synonymt till 'dålig'?
- Vad är motsatsen till 'pratsam'?

Följaktligen är vårt lexikon inte en rad ordformer individuellt kopplade till deras betydelse, utan ordens form är också kopplade till andra ords former (rim), ords betydelse är kopplade till andra ords betydelse, både vilka som har samma betydelse (synonym) och motsatta betydelser (antonym).

Ordigenkänningstest

I psykolingvistiska test har man testat hur snabbt engelsktalande försökspersoner kan avgöra om ett möjligt ord eller är ett icke-ord. Resultatet visas i Tabell 1.

Tabell 1. Ordigenkänningstest engelska

Stimulus	Exempel	Reaktionstid (medelvärde)
Ord	DESK	708 ms
Icke-ord (ej uttalbart)	SJMF	607 ms
Icke-ord (onset uttalbart)	SJIF	644 ms
Icke-ord (coda uttalbart)	SAJF	680 ms
Icke-ord (uttalbart)	SARF	746 ms

Resultat visar att icke-ord kan identifieras märkbart snabbare än ord eller formmässigt möjliga ord. Detta tolkas som att man har tillgång till ords former oberoende av dess betydelse.

Språkproduktionsfel

Ett annat sätt att studera lexikonets organisation och innehåll är att titta på språkproduktionsfel.

Blends/Sammansmältningar

1. At the end of today's lection (< - lecture och lesson)

Substitutions/Ersättningar

2. Don't burn your toes (<- fingers)
3. I just put it in the oven at a very low speed (<- temperature)

Word exchanges/Utbytta ord

4. This spring has a seat in it (<- This seat has a spring in it)

Observationer:

Sammanmältningar

- Orden är ofta lika i betydelse, och ordklass
- Orden är sällan motsatser (antonymer) t.ex. stark/svag eller överordnad/underordnad, t.ex. fordon/bil
- Tyder på konceptuell process

Ersättningar

- Orden är ofta lika i betydelse och ordklass
- Orden är ofta antonymer eller andra semantiska relationer
- Frekvens effekter, mer frekventa ord ersätter mindre frekventa
- Tyder på lexikal process (betydelse)

Utbytta ord

- Orden är betydelsemässigt skilda
- Orden tillhör samma ordklass, och syntaktisk funktion (huvuden i fraser)
- Tyder på lexikal process (morfologisk/syntaktisk)

Det finns anledning att anta att en del av informationen i lexikonet rör de lexikala enheternas morfologiska och syntaktiska egenskaper. När vi tittar på morfologin konstaterar vi att vi kan skilja på lexikala enheter som är oberoende av andra morfem, fria morfem och bundna morfem. Det är de fria morfemen vi normalt betecknar som ord.

Ord

Vad är ett ord?

Grammatik beskrivs ofta som reglerna för hur man kombinerar ord till större meningsfulla strukturer i ett specifikt språk. Den beskrivning kräver att vi har en uppfattning om vad ett ord är. I skrift är orddefinitionen synbart enkel då den baserar sig på ortografiska formen, orden är en grupp bokstäver separerade med blanksteg (notera dock t.ex. engelska), men i tal är separationen mindre tydlig. Två kriterier kan användas ofta för att definiera ett ord.

(a) Ljudformen, dvs. möjliga fonemkombinationer och betoning
/lsk/ är möjlig i svenskan efter vokal, så som i /falsk/ och /älskar/ men inte framför så som i */lskar/.
En ljudsträng begränsas därför i hur den kan delas upp beroende på vilka ljudkombinationer som kan utgör ett oberoende språkelement. I vårt exempel från föreläsning ett:

/deɦe:ʀka:fəteudrikba:t/

kan vi utifrån ljudkombinationerna sluta oss till att /kba:t/ inte är ett ord eftersom fonemkombinationen inte är möjlig i svenskan.

För varje språk kan man därför konstruera möjliga men icke existerande ord, ex. *skulp*, *trusig*.

Uppsättningen språkljud, fonem, är språkspecifika men kombinationen av språkljud tenderar att följa vissa universella fonologiska principer, t.ex. sonoritets hierarki. En kombination som /planta/ är därför typologiskt vanligare än /patna/.

På svenska markeras skillnaden mellan sammansatta ord och distinkta ord med betoningmönster i tal.

Vi har nya kassa apparater. (betonade stavelser i både ”kassa” och ”apparater”)

Vi har nya kassaapparater. (betonade stavelse enbart i ”kassa”)

(b) Satsstrukturella egenskaper (syntaktiskt oberoende)

Ord är möjliga att använda i olika satsstrukturella kombinationer

1. Jag köpte bil-en.
2. Bil-en är rund.

Ett undantag är s.k. klitiska element som fonologiskt är del av ett ord, men uppför sig till del som ett ord, t.ex. genitiv -s i svenskan (se Josefsson s68)

3. Bilen-s reservdelar
4. Bilen som jag köpte-s reservdelar

För att uttrycka mer komplicerade betydelser, kombineras ord ihop till större strukturer som t.ex:

5. en liten gubbe
6. att barn inte gillar lever
7. vad gör du

Det är uppenbart att orden inte går att kombinera ihop hur som helst

8. gubbe liten en
9. lever inte att gillar barn
10. gör vad du

Reglerna för hur ord kan kombineras (syntaxen) är beroende av vilken generell typ de olika orden tillhör, dvs vilken ordklass de tillhör.

Ordklasser

Det finns två grundläggande egenskaper som används för att kategorisera ett ord som tillhörande en viss ordklass.

- Ordets form (morfologi)
- Syntaktisk funktion (distribution i satsen)

Ofta nämns också ordens betydelse som ett kriterium, och även om det finns kopplingar mellan ett ords betydelse och dess ordklass (t.ex. substantiv betecknar "föremål" och "individer") är betydelsen relativt opålitlig för att bestämma ordklassen, t.ex. "möta/mötte" är ett verb, medan "möte" är substantiv. Betydelsemässigt är det dock svårt att skilja de två.

11. Hans mötte Lisa igår.
12. Hans och Lisa hade ett möte igår.

Betydelse är ofta en hjälp när man skall urskilja vilken ordklass ett visst ord tillhör, men är ett svagt kriterium jämfört med ordform och syntaktisk funktion.

Ord kan dela upp i två generella grupper innehållsord och funktionsord

(a) Innehållsord/Öppna (Content words)

Ex: *bil, riktning, hamna, dike, köra, sten*

- Relativt betydeleserika
- Betecknar personer, saker, egenskaper, handlingar
- Ständigt expanderande. uttryck för nya företeelser, eller nya uttryck för gamla företeelser (*chilla, e-cigarett, rutkod*)

(b) Funktionsord/Slutna (Function words)

Ex: *en, på, måste, mot, och*

- Relativt betydelsefattiga
- Betecknar relationer eller mer abstrakta grammatiska betydelser
- Mer eller mindre konstanta. Få nya tillkommer (Exempel på ett undantag är *hen*)

Utan funktionsord är det fortfarande möjligt att tolka den generella betydelsen

13. Kokt fisk grönsaker växt jord bästa alternativ

Utan innehållsord går meningen inte att tolka alls

14. och som ovan kanske de

Det är dock klart att funktionsorden är avgörande för den exakta betydelsen

15. Kokt fisk och grönsaker som växt ovan jord är kanske de bästa alternativ.

De primära ordklasserna i svenskan är

substantiv, verb, adjektiv, adverb (innehållsord)

pronomen, artiklar, räkneord, konjunktion, preposition, (funktionsord)

Den stora gruppen adverb sägs ofta tillhöra innehållsorden men inkluderar även ord med funktionsliknande drag.

Morfologikriteriet för att klassificera ord till en ordklass gäller framför allt innehållsklasserna substantiv, verb och adjektiv. Här har vi ganska rik morfologi, medan många av funktionsorden framför allt bestäms efter deras syntaktiska funktion.

Ofta tas innehållsordklasserna som universella, dvs som förekommande i alla språk, men detta är omtvistat. En del hävdar att ordklasserna är språkspecifika kategoriseringar.

Öppna ordklasser

Substantiv (Nomen)

Betecknar typiskt ett objekt eller en person, och har i svenskan följande grammatiska egenskaper

- Numerus: singular/plural
- Kasus: grundform/genitiv
- Genus: utrum/neutrum
- Species: bestämd/obestämd

Numerus

Möjligheten att dela upp saker och ting i individuella enheter är ofta, men inte alltid markerat i språk. I svenskan delar man upp substantiv i räkningsbara (artnamn, kollektiver) och icke räkningsbara (gruppbetecknande, ämnesbeteckningar, abstrakta massord) substantiv. Räkningsbara substantiv i svenskan har olika former beroende på om ordet betecknar "en" (singular) eller "flera" (plural) av det substantivet uttrycker.

- Singular: *en bil, ett tåg*
- Plural: *många bilar, tre tåg*

Icke räkningsbara substantiv kan räknas genom måttattribut "ett glas" i "ett glas mjölk" eller "en bit" i "en bit socker". Genom att uttrycka händelser som ett substantiv kan dessa räknas, t.ex. De krockade. De har råkat ut för flera krockar.

Svenskan har ett relativt komplicerat pluralparadigm med flera produktiva pluralformer, deklinationer (se Josefsson s70). Det kan jämföras med engelskans -s.

1. en lampa - flera lampor
2. en mur - flera murar
3. en kavaj - flera kavajer
4. ett bygge - flera byggen
5. ett hus - flera hus

Finns det en pluralform i svenskan som är mest produktiv? Vad skulle bli plural av ett nonsensord som *splurg*. *En splurg, flera ?*.

Kasus

Formen på ett substantiv kan förändras beroende på vilken roll det har i satsen, t.ex om det är subject eller objekt. I svenskan markeras i princip inte kasus, men traditionellt räknas genitivformen som en kasusmarkering (äggande). Dock binds genitiv -s till nominalfrasens sista ord vilket inte behöver vara ett substantiv ex. "han som är så långs flickvän. Se resonemanget i Josefsson s. 68

- Grundform: *min katt*
- Genitiv: *min katts matskål*

Språk som t.ex. latin och finska har utvecklade kasussystem, där kasusmarkeringen på substantivet signalerar lokativ relation eller ofullständig handling.

Svenska

16. *hus*
17. *i huset*
18. *håller på att måla huset*

Finska

- talo*
- talossa* (locative)
- maalaan taloa* (partitiv)

En konsekvens av avsaknaden av kasus är att ordföljden får ökad betydelse för att signalera vem som gör vad

19. Hunden bet mannen

har annan betydelse än

20. Mannen bet hunden

Medan på latin betyder följande båda "hunden bet mannen"

21. *Canis mordet virum*
22. *Virum mordet canis*

Medan "*canem mordet vir/vir mordet canem*" betyder "mannen bet hunden".

Genus

Substantivens form skiljer sig ofta beroende på om referenten anses manlig/kvinnlig eller animat/icke-animat. Korrelationen mellan den grammatiska genusformen och den verkliga genusstillhörighet är dock ofta svagt, och på svenskan har kopplingen helt upphört. Man talar därför om n-genus (utrum/reale) och t-genus (neutrum).

- Utrum/reale (n-genus): *en stuga, stugan*
- Neutrum (t-genus): *ett hus, huset*

Genus tillhörigheten påverkar formen på artiklar och bestämd form, samt böjning av adjektiv, "ett grönt hus", "en grön stuga". I bestämd form finns spår av uppdelningen efter verkligt genus, den gode mannen/den goda kvinnan, men den distinktionen mattas gradvis av, t.ex. "den snälla farbrorn" är en vanlig variant till "den snälle farbrorn".

Species/Bestämhet

Substantiv kan ha olika former beroende på om det framställs som känd/specificerad (bestämd form, "Jag tar bilen") eller okänd/ospecificerad (obestämd form "jag tar en bil")

- obestämd form; *en fabrik, ett möte*
- bestämd form: *fabriken, mötet*

Språk som t.ex. ryska har inte bestämd/obestämd artikel och skillnaden görs ofta klar av kontexten, eller andra egenskaper, så som numerus och kasus.

I svenskan markeras bestämd form med ett suffix *-en/et* men när substantivet modifieras av ett adjektiv/particip används den bestämda artikeln "den/det".

23. Den stora fabriken
24. Det långa mötet

Notera skillnaden när "den/det" används utan adjektiv/particip, t.ex. "Den fabriken/det mötet", se Josefsson s118.

Verb

Den prototypiska betydelsen som uttrycks med verb kan beskrivas som händelser eller handlingar. Jämfört med substantiv som i sig inte relateras till tid, har verb normalt ett utbyggt paradigm för att relatera handlingen till dess utstäckning i tiden. Morfologiskt markeras vissa kategorier bland svenska verb:

- **Finithet:** Finita verb signalerar att verbfrasen är predikatet i en huvudsats, icke-finita verb måste kombineras med ett finit verb i huvudsats eller del av underordnad sats.
- **Tempus:** indikerar händelsens placering på en tidslinje: tidigare (preteritum) eller nu/framtid (presens)
- **Modus:** talarens inställning till det som uttrycks i satsen – sant = indikativ, hypotetisk = konjunktiv eller typen av talhandling – uppmaning = imperativ
- **Diates:** Indikerar om den som agerar är subjekt (aktiv) eller om det som blir utsatt för något är subjekt (passiv)

Verben kan också markeras för

Finite former (markerade för tempus och/eller modus)

- Presens indikativ: *är, går, lever, springer*
- Preteritum indikativ: *var, gick, levde, sprang*
- Imperativ: *gå, lev, spring*

- Presens konjunktiv: *vare, gånge, leve*
- Preteritum konjunktiv: *vore, sprunge, ginge*

Infinita former (inte markerade för tempus/eller modus)

- Infinitiv: *vara, gå, leva, springa*
- Supinum: *varit, gått, levt, sprungit*
- Presens particip: *varande, gående, levande, springande*
- Preteritum particip (perfekt particip): *gången, sprungen*

Notera att svenskan bara har två tempusformer, presens och preteritum, men formar ett antal komplexa tempus genom kombination av hjälpverb och lexikala verb.

Verbens tempuskategorier

	Form	Exempel
Presens	Presens indikativ	<i>arbetar</i>
Preteritum	Preteritum indikativ	<i>arbetade</i>
Perfekt	<i>har + supinum</i>	<i>har arbetat</i>
Pluskvamperfekt	<i>hade + supinum</i>	<i>hade arbetat</i>
Futurum	<i>kommer att/skall + infinitiv</i>	<i>kommer att/skall arbeta</i>

Hjälpverb

Lexikala verb är en öppen ordklass, medan hjälpverben är en sluten. De används för att uttrycka temporala, aspektuella, och modala betydelser.

- Temporala: *ha, kommer (att), ska*
- Modala: *vill, bör, ska(ll), måste, får*, lär m.fl.

Diates

Verbet uttrycker ofta skillnaden mellan en aktiv handling och en passiv handling. Skillnaden ligger i relationen till subjektet i satsen. Om subjektet utför handlingen är verbet i aktiv form, om subjektet blir utsatt för handlingen är verbet i passiv form. I svenskan formar verben passiv genom suffixet -s, t.ex. "Han avskedades". Passiv kan också uttryckas med hjälpverbet "bli", t.ex. "Han blev avskedad". Vissa användningar av verb ligger mitt i mellan aktiv och passiv, t.ex. svenska "Boken säljer bra".

Adjektiv

Adjektiv har två typer av böjningar: kongruensböjning och komparationsböjning.

Kongruensböjning

Den generella betydelsen som uttrycks med kongruensböjning av adjektiv är egenskaper hos substantiv. Som nämndes i avsnittet om substantiv så böjs (korrelerar) adjektiven efter substantivet. Formen på adjektivet påverkas av substantivets egenskaper vad gäller bestämdhet, genus och numerus.

obestämd n-genus

en stark björn (sing)
starka björnar (plur)

bestämd n-genus

den starka björnen (sing)
de starka björnarna (plur)

obestämd t-genus

ett starkt lag (sing)
starka lag (plur)

obestämd t-genus

det starka laget (sing)
de starka lagen (plur)

Att formen hos ett ord påverkar formen på ett annat är vanligt förekommande i språk. I svenskan påverkas formen på adjektivet av substantivet. I andra språk så som tyska, och i viss mån engelska påverkas formen på verbet av subjektet i satsen. "Hon är trött"/"De är trötta", "sie ist müde"/"Sie sind müde"

Komparationsböjning

Ofta går det att uttrycka mindre och större grad av en egenskap genom att ändra adjektivformen, vilket kallas att komparera adjektivet. På svenska kallas de tre formerna "positiv" (minst grad), "komparativ" (högre grad), "superlativ" (högst grad), t.ex.

snabb   snabbare   snabbast

Adjektiven kan även kompareras med adverb "mer" or "mest", t.ex.

komplicerad   mer komplicerad   mest komplicerad.

Inte alla adjektiv går att komparera, t.ex. "tom" för att betydelsen inte tillåter grader av egenskapen.

Adverb

Orden som ingår i ordklassen adverb innehåller en ganska heterogen samling ord. En stor grupp beskriver när, var, och hur en händelse inträffar, de s.k. tid, sätts och rumsadverb (TSR-adverb).

Speciellt sättsadverben har likheter med adjektiv i det att de kan kompareras, dock skiljer sig adverb och adjektiv åt i svenskan då adjektiv böjs efter substantivet.

Tåget verkar snabbt.   Tågen verkar snabba.
Tåget kör snabbt.   Tågen kör snabbt.

I språk som engelskan har TSR-adverben suffixet -ly, slow (adjektiv), slowly (adverb). Dock förekommer det att samma form för både adverb och adjektiv. He is fast. He ran fast.

Till adverben räknas också en rad ord som påverkar betydelsen av satsen som helhet, dels genom att ange relationen till andra satser, "alltså kommer jag", satsens sanningshalt, "jag kanske kommer", talarens attityd "Lyckligtvis kan jag komma", eller negering av satsens innehåll "jag kommer inte"

Slutna ordklasser

Pronomen

Orden i den här ordklassen kan beskrivas som ersättningsord för substantiv och i viss mån adjektiv. De är en fast grupp ord, ofta korta ord som syftar till referenter som är kända eller allmänna.

25. Peter träffade Lisa igår. Han gav henne mina anteckningar.

Eftersom vi har introducerat referenterna "Hans" och "Lisa" kan vi använda pronomen för att syfta tillbaka till dessa i den andra satsen. Ofta är det möjligt att ha ersätta pronomenet med ett substantiv, men vissa pronomen har mer adjektiv-lik drag, ofta med kvantitativ betydelse så som "några" och "få". Eftersom dessa pronomen har en liknande funktion i nominalfrasen som räkneord och artiklar, har det föreslagits att dess skulle bilda en egen ordklass kallad DETERMINERARE.

26. De män (artikel)
27. Dessa män (demonstrativt pronomen)
28. Några män (indefinit pronomen)
29. Fyra män (räkneord)

Prepositioner, konjunktioner och subjunktioner

Dessa ordklasser är ord som uttrycker relationer mellan olika delar av en sats eller mellan satser. Prepositioner uttrycker ofta en spatial (rumslig) relation och följs ofta av en nominalfras (substantiv) eller en bisats, t.ex

16. på natten
17. i taket
18. under huset

Konjunktionerna är ett litet antal ord som binder ihop satser eller delar av satser av samma sort

Kalle och Lisa diskade.
Kalle diskade men Lisa lagade bilen.

Subjunktionerna inleder bisatser och indikerar vilken relation bisatsen har till övriga satsen.

Du kan läsa det här medan du väntar. (tid)
Han kan om han vill. (vilkor)
De kan ingenting trots att de har gått på universitet. (medgivande)

I svenskan finns en allmänt underordnad subjunktion som i princip bara indikerar att följande del av satsen är en bisats, t.ex.

"Han inser **att** vi måste ändra inställning".

Ordklasstester

För att avgöra vilken ordklass ett ord tillhör kan man testa om det har de typiska egenskaperna som ett ord i viss ordklass har.

Vad man testar är huvudsakligen

- Böjningsmönster (morfologi)
- Strukturella egenskaper (syntax)

Substantiv

Böjningsmönster

Obestämd form	En/ett _____, t.ex. en katt/ett hus
Bestämd form	_____en, _____et, t.ex. katt-en, hus-et
Singular/plural	En _____, Flera _____, t.ex. en katt, flera katter/ett hus, flera hus
Genitiv	_____s mat/tak, t.ex. kattens mat/husets tak

Strukturella egenskaper

Subjekt	_____ brinner, t.ex. Katten/Huset brinner
Objekt	Han eldade upp _____, t.ex. Han eldade upp katten/huset.

Verb

Böjningsmönster

Infinitivform	att _____, t.ex. att spela
Presensform	_____ar, t.ex. spelar
Preteritumform	_____de, t.ex. spelade
Supinumform	har _____, t.ex. har spelat

Strukturella egenskaper

Predikat	Bandet _____, t.ex. Bandet spelar
----------	-----------------------------------

Adjektiv

Böjningsmönster

Komparativ/Superlativ	_____are, _____ast/mer _____, mest _____, t.ex. mjukare, mjukast/mer imponerande, mest imponerande
-----------------------	--

Strukturella egenskaper

Attributiv position	en _____ kudde, t.ex. en mjuk kudde
Predikativ position	Kudden är _____, t.ex. Kudden är mjuk

Adverb

Böjningsmönster

Komparativ/Superlativ	_____are, _____ast/mer _____, mest _____, t.ex. fortare, fortast/mer våldsamt, mest våldsamt
-----------------------	--

Strukturella egenskaper

Adverbial	Han kör _____/De reagerar _____, t.ex. Han kör fortare/De reagerar mer våldsamt.
-----------	--

Referenser

Chomsky, Noam. 1995. The Minimalist Program. (Current studies in linguistics 28.) Cambridge, MA: MIT Press.

Radford, Andrew, Martin Atkinson, David Britain, Harald Clahsen and Andrew Spencer. 2009. Linguistics: An Introduction. 2nd Edition. Introduction. Cambridge University Press.